

В І Д Г У К

офіційного опонента

Палій Ірини Олегівни на дисертацію

Нечесного Ігоря Зіновійовича

«Французька фаготна школа другої половини XVIII – початку

XIX століття: етапи становлення і розвитку»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії

Галузь знань 02 – «Культура і мистецтво»

Спеціальність 025 – «Музичне мистецтво»

Актуальність дисертаційного дослідження Нечесного Ігоря Зіновійовича «Французька фаготна школа другої половини XVIII – початку XIX століття: етапи становлення і розвитку» обумовлена кількома ключовими аспектами, які відіграють важливу роль у розумінні історії та розвитку музичного виконавства на фаготі, а також впливу французької музичної культури на загальноєвропейські тренди. По-перше, це аспект історичний, адже фаготна школа Франції визначила основні напрями розвитку дидактичного матеріалу викладання та виконавства на фаготі в значущий період формування естетичних і технічних норм класицизму та романтизму. По-друге, важливим чинником є вплив французької фаготної школи зазначеного в дисертації періоду на сучасну педагогіку: методи та прийоми, розроблені в рамках французької фаготної школи на рубежі XVIII та XIX століть, використовуються в педагогічній практиці музичних навчальних закладів по всьому світу. Вивчення та аналіз цього досвіду мають практичне значення для сучасної музичної освіти та формування професійних навичок виконавців-

фаготистів. По-третє, варто звернути увагу на культурологічне та соціально-політичне підґрунтя, пов'язане з соціальними, економічними та культурними процесами Франції зазначеного в дисертації періоду. Розуміння цього контексту необхідне для повного усвідомлення ролі фаготної школи у формуванні музичного ландшафту того часу.

У дослідженні дисертант визначає важливі етапи становлення французької фаготної школи: перший етап починається з її зародження у другій половині XVIII століття, коли фагот став виділятися як самостійний інструмент у камерних та оркестрових композиціях. Дисертантом встановлено ключові фактори, що сприяли професіоналізації виконавців на фаготі в рамках церковної музичної освіти у Франції. В контексті вивчення першого етапу становлення французької фаготної школи в дисертації висвітлено постать П. Кюньє як одного з перших розробників фаготної дидактики. Другий етап пов'язаний із виникненням значущого музичного закладу Європи – Паризької консерваторії. В дисертації надається аналіз етапів заснування фаготних класів у Паризькій консерваторії та їх розвиток на початкових стадіях формування, а також визначено характерні особливості конкурсної системи освіти в професійній підготовці фаготистів. Другий етап становлення французької фаготної школи позначений появою перших навчальних методичних посібників для фагота, які вплинули на стандартизацію техніки гри. Дослідження висвітлює внесок видатних педагогів і виконавців, таких як Е. Озі, який створив один з перших комплексних навчальних курсів для фаготистів. Його методичні розробки кардинально вплинули на систематизацію освіти фаготистів і вивели технічну майстерність виконавців на якісно новий рівень. Варто зауважити, що у представленому до захисту науковому дослідженні не виявлено порушень академічної доброчесності.

За мету дослідження дисертантом обрано розкриття особливостей процесу становлення і розвитку французької фаготної школи та ролі її фундаторів. Структура дисертації вибудована згідно концепції із застосуванням індуктивного метода дослідження – від «загального» до «часного». Це прослідковується як на макрорівні (дисертація в цілому) та на мікрорівні (окремі розділи). В Розділі 1 розглядається феномен школи (взагалі, як такової) як багатоскладного явища (підрозділ 1.1) та проєкується на поняття «школи» в контексті музичного мистецтва (підрозділ 1.2.). Зазначено, що для шкіл різних напрямків характерно:

- Наявність вчителя. Наслідування знань. Навчання;
- Геолокація (виокремлення за регіонами);
- Наявність власних методів навчання;
- Тісне відношення до поняття «традиція».

В Розділі 2 висвітлено основні два етапи становлення і розвитку французької фаготної школи: першим етапом здобувач вважає період другої половини XVIII століття до відкриття Паризької консерваторії. Цей етап позначений педагогічною діяльністю П. Кюньє. Другий етап, згідно даному дослідженню, настає після відкриття консерваторії та пов'язаний з такими іменами майстрів фаготного мистецтва, як Е. Озі та Т. Делькамбра.

В Розділі 3 досліджено процес заснування класів фагота в Паризькій консерваторії і роль її перших очільників у формуванні французької фаготної школи. Здобувачем продемонстровано кореляцію педагогічного складу та появи наступної генерації молодих виконавців-фаготистів, а також розглянуто систему конкурсного завершення музичної освіти, що було впроваджено в Паризькій консерваторії.

Розділ 4 фокусує увагу на виконавській та педагогічній діяльності Е. Озі як засновника прогресивної школи гри на фаготі. Дисертантом було проаналізовано та порівняно «Нову аргументовану школу для фагота» та «Нову школу для фагота, прийнятої консерваторією ...», розробка яких належить Е. Озі. Окрім цього, в дисертації проаналізовано жанрово-стилістичні та виконавські особливості творів для фагота французьких композиторів другої половини XVIII – початку XIX століть. Позитивне враження на опонента справила опрацьована дисертантом джерельна база, зокрема наявність рідкісних музично-історичних документальних видань визначного французького музикознавця і фаготиста К. П'єра та Фредеріка Де ла Гранвіля.

В царині зауважень та запитань, відносно рецензованого дисертаційного дослідження слід зазначити наступне:

1. Відомим фактом є те, що фаготисти в барокову добу та в зазначений в дисертації період водночас виступали й в ролі композиторів та писали власні твори для фагота. Який, на думку дисертанта, доробок в якості композиторів внесли П. Кюньє, Е. Озі та Т. Делькамбр? Якими жанрами здебільшого представлена їхня творчість? Який вплив мали їхні твори на формування фаготного репертуару та чи актуальні в сучасному фаготному мистецтві ці твори?

2. В дисертації повідомляється про поділ шкіл в музичному мистецтві на виконавську, наукову та композиторську. Але в зазначений період музиканти поєднували всі ці види діяльності. Можливо, в даному випадку фаготну школу Е. Озі можна визначити більш універсальною дефініцією – як започаткування такого явища як «фаготизм»? За аналогією до явища кларнетизм, яке

нещодавно пропонувалося до введення у науково-музикознавчий обіг В. Петриком.

3. Питання стосується такого явища, як твори «Конкурсні соло». Відомо, що для конкурсів Паризької консерваторії викладачі на духових інструментах писали спеціальні твори, що мали за мету продемонструвати весь спектр виконавських можливостей учасників конкурсу. Такі «Конкурсні соло» Анрі Мессаже для кларнета, Густава Фогта для гобоя та Жана-Луї Тюлу стали важливою складовою репертуару для зазначених вище інструментів, і ці твори виконуються й дотепер. Які композитори писали «Конкурсні соло» для фагота та яку роль ці твори відіграють у становленні репертуару для фагота?

4. На с. 111 дисертації здобувач відмічає варіанти назв майбутньої Паризької консерваторії - Центральний музичний інститут та Національний інститут музики. Наведена далі цитата зі спогадів одного із засновників Паризької консерваторії Б. Сарретта демонструє рішення останнього обрати назву «консерваторія» як «вказівка на мету цього закладу». Через відсутність дефініцій понять «інститут» та «консерваторія» не дуже зрозуміло, в чому саме полягають відмінності між такими музичними навчальними закладами, як консерваторія та інститут?

5. На с. 120 дисертації викладено оновлений варіант Статуту консерваторії стосовно основного завдання мистецького закладу, яке полягало в «підтримці та пропагуванні у суспільстві смаку до музичного мистецтва, підготовці музикантів до служби в армії та в оркестрах імператорських театрів». Із урахуванням попереднього тексту, на думку опонента, не вистачає більш чіткого визначення, якою була мета консерваторії із початку її заснування.

Таким чином, рецензована дисертація Нечесного Ігоря Зіновійовича «Французька фаготна школа другої половини XVIII – початку XIX століття: етапи становлення і розвитку», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 02 «Культура і мистецтво», за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» представляє собою комплексне, оригінальне і актуальне наукове дослідження, яке є системною концепцією та має чітко та логічно вибудовану структуру. Дане дослідження стане цінним ресурсом для фаготистів-виконавців, професіоналів у галузі духового музичного виконавства, фахівців у сфері професійної музичної педагогіки, а також для дослідників історії та теорії музичного мистецтва. Пропонована до захисту кваліфікаційна наукова праця відповідає вимогам МОН України стосовно дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії, а її автор Нечесний Ігор Зіновійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво».

Кандидат мистецтвознавства,
старший викладач кафедри оркестрових
духових та ударних інструментів
ХНУМ імені І. П. Котляревського

Ірина ПАЛІЙ